

ISTORIOGRAFIE

Documente din Arhiva Muzeului Național George Enescu. In memoriam Emil Monția (1882-1965)

Irina Nițu

Arhiva MNGE este locul în care multe documente așteaptă ocazia de a fi aduse “la lumină”, astfel încât ele să poată constitui bazele unor istorisiri – sau poate reconstituiri – ale unor momente particulare din istoria muzicii românești.

*Fig. 1: Fotografie
Emil Monția*

Câteva pagini de manuscrise muzicale reprezintă motivul unei “aduceri aminte” despre Emil Monția (1882-1965), compozitor român, avocat, om politic al vremii, al cărui nume și-a pierdut din rezonanță odată cu trecerea timpului. În arhiva MNGE se regăsesc cinci piese pentru vioară și pian semnate Emil Monția (*Doină*, *Humoresc*, *Idilă la țară*, *Singur*, *Lacrimi de țigan* – din opera “Cercel”) precum și un *bilet de împuternicire*

pentru George Enescu, documente ce au făcut parte, cel mai probabil, din biblioteca maestrului, devenite azi obiecte de patrimoniu. Cu ocazia împlinirii a 140 de ani de la nașterea lui Emil Monția aducem câteva dovezi referitoare la conexiunile sale cu muzica românească și cu cel mai de seamă reprezentant al ei.

Născut la 6 ianuarie 1882, la Șicula, un sat aproape de Arad, Emil Monția a parcurs o viață în care muzica, uniforma militară și roba de avocat au jucat, pe rând, diverse roluri. A studiat muzica intermitent, la Timișoara, Oradea, Iași, București, Kiev și la Conservatorul din Viena¹, iar printre profesorii săi cunoscuți pot fi amintiți compozitorii Eusebiu Mandicevski, Ioan Scărlătescu și Eduard Caudella. A aprofundat *dreptul*, obținând diploma de *Doctor* la Cluj, în 1906; un an mai târziu a început să profeseze avocatura la Șiria.

În Primul Război Mondial, Emil Monția a fost înrolat în armată, ca infanterist, luat apoi prizonier și concentrat în lagărul de la Darnița – lângă Kiev; acolo a continuat să studieze muzica, începând să lucreze la o operă de inspirație folclorică, *Ileana*². Concomitent, a cântat ca violonist în orchestra *Operei* din Kiev. Reîntors în țară, în 1918 a participat la pregătirile Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, iar după Unire, a fost ales Membru al Marelui Sfat Național al Transilvaniei din partea Aradului³.

Între anii 1919 și 1927 s-a stabilit la București, dedicându-se muzicii. S-a numărat printre membrii fondatori ai Societății Compozitorilor Români, înființată în anul 1920, la București. Semnătura lui Emil Monția se regăsește pe *Actul de constituire* al acesteia, datat 17 noiembrie 1924, alături de alte nume importante din istoria muzicii românești⁴.

¹ „Comemorare la 50 de ani de la trecerea în veșnicie a compozitorului Emil Monția” la Muzeul Memorial Ioan Slavici și Emil Monția – Șiria, publicat la adresa www.specialarad.ro, accesată la 1.12.2022.

² *Ileana*, dramă muzicală, compusă în anul 1915. Cf. Mihai Cosma, *Muzica românească în perioada celor două războaie mondiale*, publicat la adresa https://coolsound100.coolsound.ro/wp-content/uploads/2018/11/MihaiCosma_Muzica-romaneasca-in-perioada-celor-doua-razboaie-mondiale_2.pdf, accesată la 7.12.2022.

³ Cf. <https://specialarad.ro/diploma-de-avocat-a-lui-emil-montia-este-exponatul-lunii-noiembrie-la-muzeul-din-siria-video/>, accesată la 1.12.2022.

⁴ Octavian Lazăr Cosma, *Universul muzicii românești*, Editura Muzicală, București 1995, p. 27.

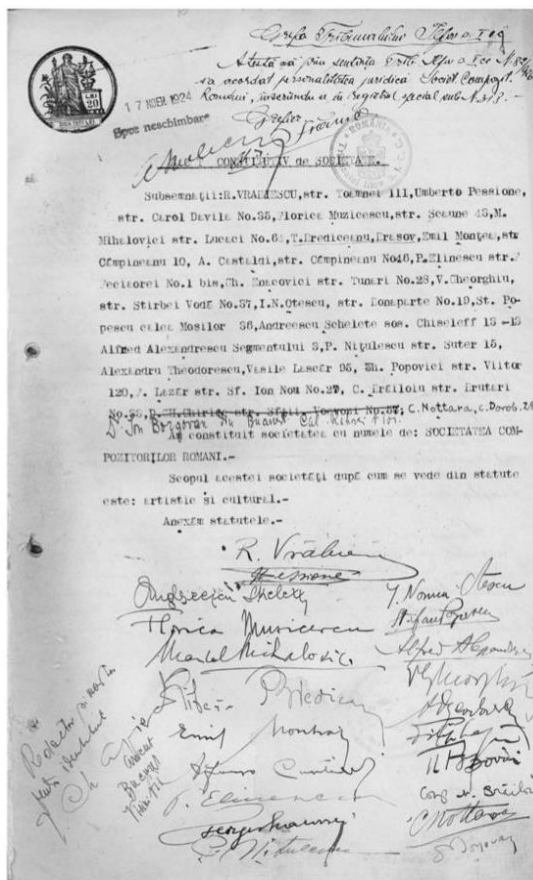

Fig. 2: Actul de constituire a SCR cu semnătura lui Emil Montșia (prima coloană, a șaptea semnătură)

O alăturare ce-l onorează, la fel ca și faptul că un an mai târziu, îl regăsim pe afișele a două concertele organizate de SCR: unul, datat 17 ianuarie 1925, desfășurat la sala Teatrului Mic, unde au fost cântate 5 *Cântece* de Emil Montșia, (solistă, Lucreția Enescu); al doilea, în data de 7 martie, când lui Emil Montșia i s-au interpretat în primă audiere 3 piese pentru vioară și pian: *Doină*, *Serenadă* și *Humorescă*. Pe afiș, mai figurau compozitorii Ioan Scărlătescu¹, George Enescu, George Enacovici și Paul

¹ Emil Montșia a fost elevul, apoi colegul de breaslă al compozitorului Ioan Scărlătescu, față de care avea o admirare profundă. La stingerea din viață a acestuia, pe mormânt i-a fost așezată o cruce de piatră, pe cheltuiala SCR – inițiativa aparținându-i lui Emil Montșia. Cf. Octavian Lazăr Cosma, *Universul muzicii românești*, Editura Muzicală, București 1995, p.74.

Ciuntu, avându-i ca interpreți pe pianistii Madleine Cocorășcu, Filip Lazăr, Mihail Jora, violoniștii George Enacovici, Alexandru Theodorescu și violoncelistul George Cocea¹.

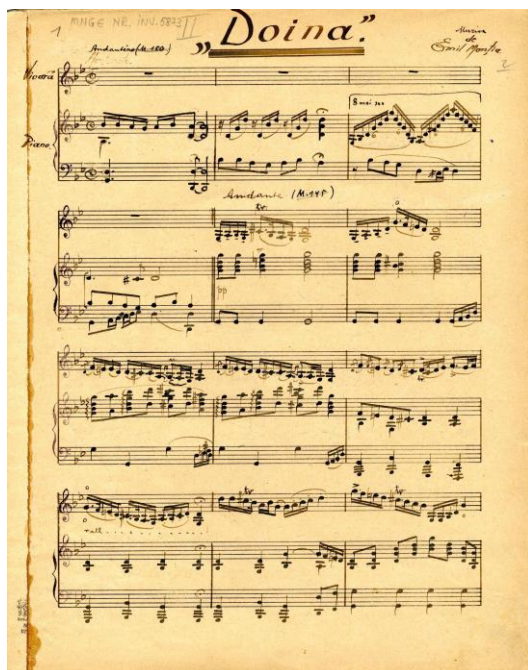
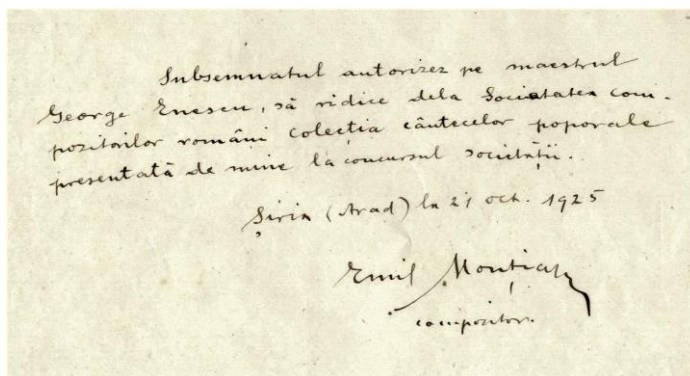

Fig. 3: "Doina" pentru vioară și pian,
manuscris de Emil Monția, pag. 1 (Arhiva MNGE)

Tot în același an, Societatea Compozitorilor Români lansează un "Premiu de folclor". La concurs s-au înscris mai mulți autori, iar Constantin Brăiloiu (în prezența președintelui SCR, George Enescu) a decernat premiul lui Tiberiu Brediceanu. Au fost acordate, însă, mai multe mențiuni, printre care și lui Emil Monția, atestându-i, astfel, o activitate ce l-a preocupat intens de-a lungul vieții – cea de culegător de folclor. Culegerea distinsă cu *Mențiune* în 1925 se intitulează "111 Cântece și Doine". Referitor la această lucrare, amintim un bilet de împuternicire, document olograf, semnat și datat de Emil Monția: "Siria (Arad), la 21 oct. 1925", prin care îl autoriza pe George Enescu "să ridice dela Societatea compozitorilor români colecția cântecelor populare prezentată [sic!] de mine la concursul societății", bilet aflat în Arhiva MNGE.

¹ Octavian Lazăr Cosma, *Universul muzicii românești*, Editura Muzicală, București, 1995, p. 36.

Subsemnatul autorizez pe maestrul
George Enescu, să ridice dela Societatea com-
pozitorilor români colectia cântecelor populare
prezentată de mine la concursul societății.
Sibiu (Arad) la 27 oct. 1925
Emil Montia
compozitor

Fig. 4 – Bilet de împuternicire pentru George Enescu,
semnat de Emil Monția (Arhiva MNGE)

De altfel, stilul componistic al lui Emil Monția se axează puternic pe creația folclorică, după cum se observă în ponderea doinelor, colindelor și „cântecelor populare” în lista opusurilor sale. Aceasta numără, printre altele, romanțe, cântece, suite, creații în genul operei și baletului, unele publicate în timpul vieții la edituri din București și Arad¹. Se observă însă că majoritatea lor se încadrează într-un stil anacronic timpurilor în care au fost create, fiind tributare filonului folcloric, nedublate de vreun meșteșug artistic deosebit. Acest *minus* poate fi pus pe seama faptului că studiile sale muzicale au urmat o traiectorie destul de sinuoasă, lipsită de consecvență, justificată de vremurile grele, înrolarea în armată, studiile de drept urmate în paralel ș.a². Astfel, compozitorul ne apare azi ca o personalitate activă din punct de vedere muzical (îndeosebi în primele două decade ale secolului trecut), dar dedicată unui stil cu caracter vetust.

¹ O listă selectivă a lucrărilor publicate se regăsește în catalogul Bibliotecii Universitare Centrale din București, la adresa:

cacheprod.bcub.ro/webopac/List.csp?SearchT1=Montia%2C+Emil&Index1=Uindex03&Database=2&Profile=Default&NumberToRetrieve=50&OpacLanguage=rum&SearchMethod=Find_1&SearchTerm1=Montia%2C+Emil&PreviousList=Start&PageType=Start&RequestId=190224_1&WebPageNr=1&WebAction=NewSearch&StartValue=1&RowRepeat=0&MyChannelCount=, precum și în volumul lui Mihai Popescu, *Repertoriul general al creației muzicale românești, vol. I, II*, Ed. Muzicală, București, 1981.

² Cf. Octavian Lazăr Cosma, *Hronicul muzicii românești, vol VII*, Editura Muzicală, București, 1986.

Emil Monția s-a retras la Șiria, dar vizita regulat capitala cu prilejul ședințelor SCR, până în preajma anului 1933. Îl regăsim în cadrul Societății Compozitorilor Români ca membru activ în anul 1930 și membru în comisia de cenzori în anii 1929, 1931, 1932 – când însuși George Enescu prezida Adunările Generale ale Societății. De asemenea, apare menționat ca participant la alegerile comisiei de cenzori în anul 1933, când a întrunit doar 2 voturi¹.

Cu toate că numele lui Emil Monția nu are o rezonanță deosebită în istoria muzicii românești, el se numără, totuși, printre cei dintâi muzicieni români care, la începutul secolului XX, doreau să aducă în prim-plan muzica autohtonă, să se organizeze într-o societate ce urma să-i promoveze și să le sprijine activitatea. Astăzi, Emil Monția se bucură de interesul unor specialiști la Șiria – Arad unde i se păstrează amintirea prin intermediul "Casei memoriale Ion Slavici și Emil Monția". Aici este organizată o expoziție permanentă ce reconstituie camera sa de lucru cu mobilierul original, instrumentele sale muzicale, partituri, afișe, culegeri de folclor, fotografii de familie etc.

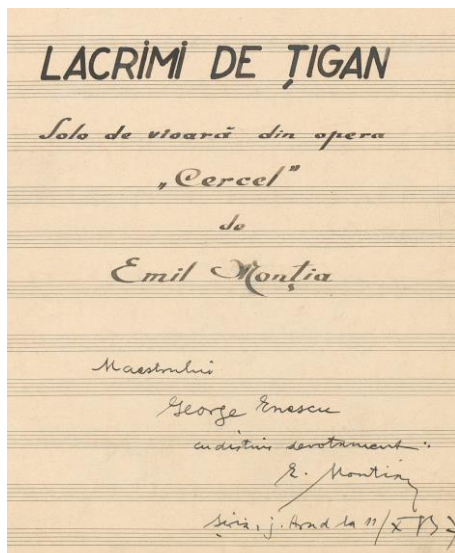

Fig. 5: *Lacrimi de țigan*, solo de vioară din Opera "Cercel" de Emil Monția, dedicat "Maestrului George Enescu, cu distins devotament. Șiria, j. Arad, la 11 /X 1937" (Arhiva MNGE)

¹ Octavian Lazăr Cosma, *Universul muzicii românești*, Editura Muzicală, București, 1995, p.76.

Alături de acestea, manuscrisele muzicale aflate în Arhiva Muzeului Național "George Enescu" contribuie la întregirea imaginii compozitorului, demonstrând, pe de-o parte, aportul personal la definirea unor momente particulare din istoria muzicii românești a secolului XX, iar pe de alta, legătura sa cu marele muzician român.

SUMMARY

Irina Nițu

**Documents from the George Enescu Museum Archive.
In memoriam Emil Monția (1882-1965)**

Emil Monția is the name of a now forgotten composer, rediscovered through documents from the George Enescu National Museum Archive. A small number of musical manuscripts as well as an autograph note were the basis of some of the composer's connections with moments in the history of Romanian music. On this occasion we recall his contribution to the establishment of the Society of Romanian Composers and his contribution as a creator to the composition of concert repertoires that bring to the fore not only his name but also that of George Enescu - as performer and dedicatee of some of the pieces signed Emil Monția.